

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Archicancellariis Sacri Romani Imperii Ac Cancellariis Imperialis Avlae

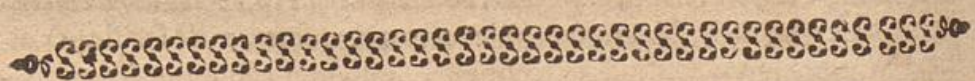
Mallinckrodt, Bernhard von

Monasteri[i] Westphaliae, 1640

Qvæ Seqvvtvr Partim Notarum, partim Additamentorum, suis quæque
locis inseri postulantium, nomen profitentur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11835

moriam huius rei, nescio an alibi præterea obuiæ, Continuator Chronici *Andree Ratisbonensis* conseruauit. Verùm, vrã Fuldensem reuertar, quamuis antiquitus, vt non semel repetere debui, eadem fuerit Archi-Cancellarij & Archi-Capellani in hac materiã nostrã significatio; videtur tamen cum tempore, vt dignitatum communicatio inter plures tantò commodiùs institueretur, discrimen successisse. Non obstante enim, de quo egimus, Fuldenfis Imperatricis Archi-Cancellariatu, reperio S. Maximini etiam apud Treueros suburbanum ditissimum Abbatem, eiusdem Augustæ Archi-Capellani officio & titulo honoratum esse. Auctor mihi eius rei est Ioachim Cluten in *Sylloge rerum quotidianarum*, num. xxiv, lit. K; qui tamen nec auctorem eius rei laudat; nec quo tempore, quo largitore ista gratia obtenta sit, addit. Fuldenfi autem (quo relato finiam) Carolus etiam IV Imp. non parcus talium, veteres honores nouo priuilegio accumulatum iuit, assignatis illi in Augustæ coronatione partibus suis, quæ successoribus eius, contrã ac de sessione pridem factum est, quoties res ita exigit, intactæ permanet. Erant quæ de Comitibus & Ordinibus Imperij, de Nobilitate etiam Germanicã tum Imperio immediatè, tum præter Cæsarem Principibus præterea, alijsve subiectã præmissis adiungerem: visum tamen fuit, non vnã de causã, ista eiusque generis alia in aliud reseruare tẽpus, ac scripturienti calamo, hac quidẽ vice, ferias indicare.

QVÆ SEQVVTVR PARTIM
Notarum, partim Additamentorum, suis
quæque locis inseri postulantium, no-
men profitentur.

Paginã 4, lin. 10 à fine. De Cancellarijs vide etiam Iul. Cæsarem Bulinge-
rum, lib. 2 de Imper. cap. 23: Stephan. Forcatulum, de Imperio & Philosophiã
Gallorum, lib. 7, pag. 1081: Conradum Lancellottum, lib. 1 de Iure publ. person. cap. 1,
§. 4, pag. 351: Christoph. Leheman, Chron. Spir. lib. 2, cap. 7: Besoldum, in The-
sauro practico, pag. 151: Speidelium, in Notabilibus, pag. 169: Chassan. in Catalo-
go Gloriæ mundi, part. 7, confid. 7 & 8: Petrum Gregorium Tholosan. in Syntagm.

Rud'ertus
Archi-E-

Iuris vniu. lib. 47, cap. 29.

Pag. 8. fin. De hoc Ruiberto sequentia scribit Kirchnerus lib. 2 de off.
Can-

Cancell. c. 4: Suprà quidem Caroli Magni nostri Cancellarium Rubbertum audiui-
mus, quem tanta Martis gloriâ & felicitate contra Nortmannos Imperij hostes emicui-
se, vt Machabei nomen meruerit, Annales eius temporis celebrant.

Pag. 9, lin. 16. Vixit Caroli auo Amalbertus Episcopus Virodunensis;
quem signato an. 773, adhuc in viuis egisse, inde puto constare, quòd succe-
sor eius Petrus Italicus ad seq. annum 774 repositus legatur apud Ioan. Che-
nu in Catalogo eius loci Episcoporum.

Pag. 10, lin. 6. Corrigendus hic error; fuit enim Argentinensis, non ve-
rò Curiensis Antistes. Deinde re accuratiùs perpensâ, hunc Cancellarium, illū
ipsum Episcopum fuisse satius habeo. Vix enim abest vt credam hunc esse Ab-
batem illum Vallis S. Gregorij in Alsatiâ, quem Carolus Magnus inde euoca-
tum, Argentinensi diœcesi vigesimum sextum in ordine Episcopum præfe-
cit. Præfuit illic annis octo, ac mortuus est an. 812; vt temporis ratione nil
fingi concinnius possit.

Pag. 16, lin. 1. fuit & alius Lothario Archi-Cancellarius, Agilmari no-
mine; cuius apud Guiliman. *de rebus Heluetiorum, lib. 3, pag. 338*, memoria su-
perest. Eius nomine subscriptum est Lotharij Diploma confirmatorium, fa-
ctâ à patre Ludouico donationis Monasterio Luciaræ. Verba subscriptionis
hæc sunt: Richardus ad vicem Agilmari recognoui. Datum
VII Kal. Anno Christo propitio Imperij II Lotharij Pij Imp.
XI. Indiçt. III. Actum Strasburg ciuitate, &c. Huius Imp. tem-
pore Agilmarus Archi-Episcopus Viennensis in ordine quinquagesimus ter-
tius, S. Adonis, cuius Historiam habemus, proximus decessor, sedit & præ-
fuit; qui etiam Romanensi Abbatæ suæ diœcesis rescriptum impetrauit,
quod refert in *Antiquit. Vienn.* Ioan. à Bosco, pag. 51: è quibus etiam Ioan. Che-
nu videtur mutuatus esse, quæ in *Catalogo* de hoc memorat. Hunc vix dubi-
tem esse Archi-Cancellarium illum, cuius è Guilimano meminisse visum
fuit.

Pag. 16. Gauzlenus fuit Abbas Cœnobij S. Vincentij & S. Germani, vti
constat ex Auctore libri *V Historiarum* Aimoino ante-hac perperam attributi,
cap. 34. Videtur præterea etiam S. Dionysij Abbas fuisse; vti colligo ex cap. 37
eiusdem libri. Interfuit expeditioni Caroli Calui contra Ludouicum Iuniorem
Germaniæ Regem, & acceptâ ad Andernacum clade, cum multis Procerum
alijs captus fuit. *Eod. cap. 34*. Hac occasione contractâ familiariori cum prædi-
cto Rege Ludouico amicitia, qualiter post Ludouici Balbi obitum contra
pupillos eius conspiracyonem inierit, sed prudentiorum solertiâ fraudulentos
conatus suos eludi viderit; idem Auctor cap. 39 eleganter enarrat, & quidem
eo ipso, quo gesta sunt; anno.

Ernestus
Cancellarius.

Pag. 20, lin. 4 à fine. Guilim. lib. 2 de rebus Helvet. pag. 239, refert Paginam Ingenuitatis, siue literas Manumissionis eiusdem Imp. Ludouici, quam Teodmari Archi-Capellani vice idem Ernestus recognouit an. 906, regni Ludouici VII, in Rotvila; è quâ subscriptione comprehenditur Ernestum, qui superioribus annis Notarius fuerat, eo tempore Cancellarium extitisse.

Theodol-
phus Cu-
riensis Epi-
scopus.

Pag. 21, lin. 23. Vixit isto æuo Episcopus hoc nomine Curiensis, qui sedere cœpit an. 887, & peruenit ad annum 913. Dubito autem an probabiliter is cum Notario Ludouiciano idem statui possit; eò quòd necdum inuenerim apud quenquam, Episcopos Notariorum siue Secretariorum munus illis temporibus obuiisse.

Brunoldus
Episcopus
Argenti-
nensis.

Pag. 22, lin. 12. Argentineses circa hæc tempora Episcopum habuerunt in ordine 32, quem Bruschi in *Catalogo* ab aliquibus Grimoldum, ab alijs Brunoldum dici scribit, quem planè cum hoc Ludouici Cancellario primum, postmodum Archi-Cancellario, eundem censeat.

Villiber-
tus Archi-
Episcopus
Colonien-
sis.

Pag. 22, lin. 23. Parum abest, quin mihi persuadeam, esse hunc Wilbertum illum (parum enim in nominibus discriminis est) qui graciosus in aulâ Ludouici senioris vixit, ac postmodum ad Coloniensem Archi-Episcopatum euectus fuit; quem honoris gradum sub Arnolphi Imp. regimine præcipuè tenuit. A Carolo enim Crasso, populo Agrippinensi, ait Merlaus, diligenter commendatus, consecutus est Pontificatum per legitimam electionem, obiitque an. 889. Fuit prius Colonienfis Presbyter, doctus præter, ait idem Auctor, ac pius. Fuit Legatus Ludouici Regis ad Carolum Caluum fratrem, ut legitur lib. 5. *Aimoini*, cap. 33, seu potius Appendice illius Chronographi: nam quintus liber ille isti Scriptori erroneè tribuitur, uti Frehero, Vossio, alijsque rectè obseruatum est.

Pag. 23, lin. 16. Hunc eundem Rabanum Ludouici Pij Secretarium fuisse scribit Christoph. Brovverus lib. 1. *Antiq. Fuld.* cap. 17.

Pag. ead. lin. 19. Extat integrum diploma apud Guilimannum de *Rebus Helueticis* lib. 3, pag. 347, hac subscriptione: Comeatus Notarius ad vicem Rabbani recognoui. Data XII Kal. Aug. Anno Christo propitio XX regni Domini HLudouici Serenissimi Regis, in Orientali Francia, Indictione 1. Actum in Regensburg, in Dei nomine feliciter, Amen.

Hildenus
Episcopus
Augusta-
nus.

Pag. 26, linea 5 à fine. Fuit sub Henrico Aucupe Augustanus Episcopus Hildenus, qui tamen cum hoc Notario idem censei non potest. Diploma Henrici Imp. quod Hilduinus scripsit, annum habet adscriptum 952: Hilduinus autem Augustanus obiit anno 923. Fuit etiam hoc nomine circa hæc tempora Archi-Episcopus Mediolanensis, Stephani IX familiaris, qui coronauit Hugo-

Hugonem Ludouici III filium, Burgundiæ Ducem, in Regem Italiae. Is Monachus Gallus fuit.

Pag. 29, lin. 12 à fine. Reperio tamen iam tunc præcedenti anno 952, Brunonem Cæsaris Archi-Capellanus fuisse, in literis Imperialibus ap. Christoph. Hartm. in *Annalibus Eremitæ Helueticorum*, pag. 57.

Pag. 29, lin. 21. Eiusdem generis sunt *Archi-Abbas*, quem titulum sibi competere prætendit Abbas Hersfeldianus, siue, ut vulgò vocatur, Hasfeldiensis in Archi-Episcopatu Bremensi: *Archi-Typographus*; quam appellationem à Philippo II Hispan. Rege obtinuit Christophorus Plantinus: (ipse in editione Bibliorum Rectorum, se Proto-Typographum vocat:) *Archi-gymnasium*; quam prærogatiuam præ alijs generalibus studijs obtinuit à Friderico III Imper. Academia Viennensis ad Danubium, ut Georgius Ederus testatur in *Catalogo Rectorum Vienn.* pag. 25: & apud veteres, Deæ Cybeles Sacerdotum princeps *Archi-gallus*. Inuenio etiam apud Sirmondum *tom. 3 Concil. Gallic.* in subscriptione Synodi Ticinensis, an. 876, sub Carolo Caluo celebratæ, Bosonem Ducem vocari *Archi-ministrum* Sacri Palatii, qui mihi non videtur alius esse posse, quam quem Franci olim Maiorem domus vocabant, hodie supremum aulae Præfectum nominant. Deinde Leonis X tempore *Archi-poeta* appellatione usurpari cœpit: quo nomine tamen per aulicos sales magis, quam seriò dictus fuit Camillus Quernus, Calaber extemporaneus versificator, inter illius aulae ludibria primi ferè nominis. Iouius in *Elogijs*. Eiusdè denique generis sunt *Archiatri* alijs Proto-Medici dicti; *Archimandrite*, *Architecti*, *Archiguberni* (*Trebel. Pollio*,) &c. Atque ne putemus solius honoris intensiorem esse, *Archimimi* apud Sueton. & *Archipirate* apud Ciceronem.

Pag. 33, lin. 16. Petrum Episcopum Papiensem, qui sub Othone III factus est Romanus Pontifex, Ioannes XIV dictus, (Platina XV numerat) Othonis II. Archi-Cancellarium fuisse, auctor est Seuerinus Binius *tom. 3 Concil. part. 2, pag. 160*, in vitâ illius Pontificis; quod non de alio, quam Italico Archi-Cancellariatu intelligi potest; Germanicum enim, ut perpetuâ ac continuâ successione eius Sedis Præsulum sufficienter ostensum est, iam tunc Moguntini hereditario iure tenebant.

Pag. 36 ante finem. Non intermiserim de hoc Italico Coloniensis Archi-Episcopi Archi-Cancellariatu referre locum Godefridi Monachi, qui de Philippo Archi-Episcopo tractans ita scribit, ac si is iam ante electionem istum honorem obtinuerit. Verba eius hæc sunt pag. 242 edit. *Freherianæ*, sub an. 1167: *Ecclesia Coloniensis Philippum maioris Ecclesie Decanum & Sacri Imperij per Italiam Archi-Cancellarium, cum adhuc in Italia teneretur, Pontificem sibi elegit. Satius autem puto, Godefridum illic aliquid præposteri commisisse; præsertim cum* in præ-

Petrus Episcopus Papiensis.

De Archi-Cancellariatu Italico.

in præcedentibus sub illo ipso anno eundem Philippum simpliciter Cancellarium vocasset.

Engelbertus
Colon.
Archi-
Episcopus
Archi-
Cancell.
Italia.

Pag. 40, lin. 10. Apud Sigonium etiam lib. 2 de Episcopis Bononiensibus, huiusmodi subscriptio extat in fine literarum, quibus Bononiensis Ecclesie privilegia confirmantur à II Friderico: Ego Conradus Spirensis & Metensis Episcopus, Imperialis aule Cancellarius, vice Domini Engelberti Colonienfis Archi-Episcopi & totius Italie Archi-Cancellarii recognoui, &c. an. 1220, &c. In Monte Malo prope Urbem.

Pag. 44, lin. 11. Meminit Kyriander, de rebus Treuer. parte XV, Diplomatis Ludouici Bauari Imp. quo inter cetera Treuerensi Archi-Episcopo, Archi-Cancellariatus Gallici ius confirmavit.

De Archi-
Cancellariatu &
Regno Arelatenfi.

Pag. 46. In literis Electorum ad Benedictum XII Papam, ap. Freher. tom. 1 rer. Germ. p. 427, Balduinus Archi-Episcopus Treuerensis simpliciter se Galliarum scribit Archi-Cancellarium, nullam factam Arelatenfis regni mentionem. Arelati, tanquam regni Burgundici Regiae, meminit etiam Ortho de S. Blasio in appendice ad Othonis Frising. libros Chronicorum, cap. 21; ubi semel atque iterum Burgundiae Archi-solium vocat. Hanc ciuitatem, iam inde à Flauio Constantino Tyranni tempore, eius qui contra Honorium res nouas molitus est, eminentiae suae primordia repetere, & ab illo in Imperij Sedem, Prouinciarum, quibus exinde Septimaniae nomen inditum fuit, caput ac metropolim erectam & electam fuisse, scribit Iosephus Scaliger in Lectionibus Ausonianis lib. 1, cap. 24. Verum Constitutio illa, quam Scaliger dicto Tyranno; Card. Cusanus, lib. 3 de Concord. Cathol. cap. 35, ipsi Constantino Magno tribuit; Honorio ac Theodosio verius adscribit Theophilus Raynaudus de patria S. Ambrosij, puncto 7, ex Hincmari epist. 6, cap. 17, & veteri Codice Arelatenfi. Mirum igitur non est, si deinceps etiam, multarum instar urbium aliarum, in Ecclesiastica dignitate augmentum consecuta sit, & ad altiora conscenderit. Antiquitus enim Episcopum habuit Viennensi Archi-Episcopo Suffraganeum, postmodum in Sedem Metropolitanam sublimata reperitur; ac non pallio tantum Archi-Episcopali honorata est, sed diuersi etiam Praesides ipsi subiecti sunt. De re inter omnes constat; de tempore non item. Etsi autem illud minus certum sit, longè tamen antiquius est Metropolitanum Arelatenfis Antistitis ius, quam à Iosepho Scaligero asseritur, in Epistolis ad Carolum Labbæum, lib. 4, Epist. 345 & 346: quamuis videatur sententiam eius amplecti Aubertus Miræus in Notit. Episcop. orbis Christiani lib. 5, voce Arelate. Scribit citatus Scaliger, se Aquis Sextijs vidisse Notitiam Episcoporum Galliarum, ante trecentos annos scriptam, in qua adhuc Arelatenfis Praeful non Archi-Episcopus, sed Episcopus sub Metropolitâ Viennensi censitus fuerit. Parum autem fidei meretur ista Scaligeriana

geriana Notitia, eò quòd vel manifestè erronea sit; vel in Viennensis Ecclesiæ gratiam composita, partium studium nimis prodat. Fuisse antiquitus inter Viennam & Arelatum, de iurisdictione & superioritate contentionem, non ambigitur; sed dudum decisa & definita fuit controuersia ista, vt statim referam, adeoque certum est, iam inde à Caroli Magni æuo, Arelatensem Archi-Præfulem inter reliquos Galliarum Archi-Episcopos Sedem ac gradum suum tenuisse. Ab Eginhardo enim, in vitâ prædicti Caroli & relato illic testamento eius, inter Metropoliticas Regnorum illius Sedes decimo-quinto, adeoque proximo ante Viennam loco, Arelatum recensetur. Extat etiam Tomo 3 Conciliorum Gallia à Sirmondo editorum, Concilium Valentinum 3, sub Lothario I Imp. an. 855, cui Rodlandus Arelatensis inter reliquos interfuit, & Archi-Episcopis accensetur. Ad eundem superest Nicolai I Papæ Epistola, in quâ itidem Archi-Episcopi titulo decoratur. Sed & in Francofordiensi, habitâ sub Carolo Magno Synodo, an. 794, Canon extat in ordine octauus, qui non tantum Metropolitici iuris Arelatensis meminit; sed etiam diuersis veterum Pontificum pro illo datis decretis & sententijs insistit, denuoque illud stabilit & confirmat. Eius verba huc transcribo: *De altercatione Vrsionis Viennensis Episcopi & Elifanti Arelatensis Episcopi lecta sunt Epistola Beati Gregorij, Zoſimi, Leonis & Symmachi, quæ desinierunt, eò quòd Viennensis Ecclesia quatuor Suffraganeas habere Sedes deberet, quibus illa quinta præmineret, & Arelatensis Ecclesia nouem Suffraganeas habere deberet, quibus ipsa præmineret.* Extant præcitatarum literarum aliquæ in Antiquitatibus Viennensibus Ioan. de Bolco; è quibus colligere videor, Arelatensem Metropolim iam inde à S. Leonis Papæ tempore origines suas repetere. Hadrianus enim Papa inter alia hæc scribit Berterico Viennensi Archi-Episcopo: *Habeat vnaqueq; Metropolis ciuitates sibi subditas, quas Beatissimus Leo post Chalcedonensem Synodum singulis Metropolitibus distinxit.* Extat illa S. Leonis ad Arelatensis Metropolis Episcopos Epistola Tom. 1 Conc. Gallia Sirmondi, p. 91, vnà cum Episcoporum ad ipsum; & apud Baron. Tom. 6, Annal. Omnium autem antiquissima inter contendentes de primatu Arelatensium & Viennensium Præsules ordinatio Taurinensi Concilio anni 397 continetur, apud eundem Sirmondum, pag. 28.

Pag. 46, lin 10 à fine. Neapoli & Granatæ adde etiam Hispanicam Valentiam Omnes tamen illæ à ciuitatibus inditæ regnis denominationes, recentiores sunt & antiquissimis seculis incognitæ.

Pag 51, l. 6. Post Brunonem hic inferendus est Hugbertus, qui vice Brunonis Archi-Capellani recognouit Othonis Diploma an. 952, Eremitis siue Monachis in *Einsiedeln* in Heluetiâ datum, apud Christoph. Hartmannum Chronici Eremitici pag. 67.

Hugbertus
Othonis I
Cancellarius.

Ludolphus
Archi-
Episcopus
Treuerensis.

Pag. 51, lin. 7. Sub Othone III, Treuerensi Ecclesiæ Antistes præfuit Ludolphi nomine; quem an cum hoc Magni Othonis Cancellario eundem censeam, animi pendeo: Sedere enim is cœpit, secundum Bruschianum Catalogum, an. 989; obiit sub Henrico Sancto, an. 1008, vt Herm. Contractus auctor est. Ab anno igitur 948, quo prædictus Ludolphus Sacellanus Concilio Treuerensi interfuit, ad annum vsque 1008, sexaginta anni sunt; vt necesse sit admodum decrepitum obiisse, si cum Archi-Episcopo idem fuerit. Certè Saxonem fuisse hunc Præsulem, & Bruschius & Kyriander scribunt; possitque videri, occasione legationis præactæ, loci amœnitate, ac Ecclesiæ splendore captus, tum hominum notitiæ & fauori insinuatus illam concupiuisse & meruisse Cathedram.

Folginatus
Cancellarius.

Pag. 45, lin. 12. Folginati tamen nomen reperitur etiam in binis Othonianis literis anni 975, apud Christoph. Hart. in *Annalibus Eremitæ Helvetici*, pag. 86 & 87.

Egbertus
Archi-
Episcopus
Treuer.

Pag. 54, sub fin. Fuit istis temporibus Egbertus Archi-Episcopus Treuerensis è stirpe Hollandiæ Comitum, frater Arnulphi: qui, secundum Bruschium, 72 in ordine, Theodorico an. 970 mortuo successit, obiitque anno 989. vocat illum *virtute & eruditione insignem*, & sanctitatis ei laudem tribuit. Si hic fuerit ille, quem textus exhibet, Othone II Cancellarius, necesse sit in ipso Archi-Episcopali statu ei præfuisse officio; nisi potius in anno ingressus apud Catalogi Auctorem mendum, aut error sit.

Pag. 56, lin. 10 à fine, ibi, *Primum Cancellarium*. Superest apud Rupertum in *vitâ S. Heriberti* Laconica ad illum Othonis III gratulatoria epistola & familiariter iocosa, quâ Archi-logothetam vocat; quod eadem ratione intelligendum est.

Heribertus
Aichstetensis
Episcopus.

Eadem pag. lin. vlt. Si cui fortè non probetur, quòd S. Heribertum, Coloniensem iam tunc Archi-Episcopum, aulico Cancellariatu præfuisse dixi, per me non stabit quòd minùs ad *Heribertum Episcopum Aichstetensem* factas sub S. Henrico per Heribertum subscriptiones deferamus. Hoc tamen eò timidiùs facio, quòd qui illius loci Episcoporum Catalogos scripserunt, eius rei non meminerunt. Scriptor interim anonymus Hassenrietanus, apud Gretserum, testatur hunc iuniorem Heribertum Sancti illius prædicti homonymi, seu, vt ipse vocat, æquiuoci cognatum fuisse; vnde non improbabile videatur ab illo aulæ insertum, & regio seruitio eius commendantis operâ traditum fuisse. Fuit, vt idem Auctor addit, *nobilis genere, nobilior moribus, vir eleganter literatus, &c. egregiâ dictandi dulcedine in tantum enituit*, vt tunc temporis hac in arte nulli secundus fuerit. Huius in istâ stili parte negotij non potuit alibi clario-
ra docu-

ra documenta exhibere, quàm in Cancellariatus aulici munere; eoque crediderim anonymum istum; sed non spernendum, Auctorem respexisse.

Pag. 57, lin. 8. Ne quis putet me hac paginâ contraria scripisse illis, quæ præcedenti posui; quando hic Othonem Heriberti condiscipulum facio, quem illi eidem præceptorem dedi; meminisse lectorem oportet, sapius contigisse, ut quis alicui in disciplinam se dederit, cum quo prius communem præceptorem aliquem tertium habuerat. Vnico Theophrasti Eresij exemplo isti rei probandæ contentus ero; qui cum sub Platone Aristotelem habuisset Symmatheren, post illius obitum non est hunc dedignatus agnoscere sectaque magistrum.

Pag. 57, lin. 9 à fine. Hunc Tagmonem Albertus Stadenfis ad annum Christi 1010 Daganum vocat, pag. 113.

Pag. 59. Nobili profapia Suidgerum fuisse ortum Albertus Stadenfis auctor est, ad an. 1032; qui ibidem addit, antequam Bambergæ Cathedram conscenderet, Herimani Bremensis Archi-Episcopi Capellanum fuisse.

Suidgerus
Episcopus
Bamber-
gensis.

Pag. 59 fine. Inferendi Henrici Sancti Cancellarij sunt, quos imprudens prætermisi, duo Leodienses Episcopi, & Volbodo & Durandus. Prior sanctitatis opinione claret, scripsitque vitam eius Reinerus, hætenus, quod sciam, necdum editam, legendam suo tempore in Tomis de Vitis Sanctorum Heriberti Rosveidi Ultraiectini, & Ioannis Bollandi Antverpiensis Soc. Iesu Sacerdotum, qui, dum hæc scribo, iam nunc præla exercere feliciter cœperunt. Egidius Aureæ Vallis hunc simpliciter Imperatoris Capellanum vocat; sed expressius Petrus Merfæus in *Catálogo*, Magnum Chron. Belgicum pag. 106, & Meierus lib. 2. *Annal. Flandriae*, Cancellarium dicitur. Fuerat prius Monachus Stabulensis, ac Decanus summae Aedis apud Traiectum. Composuit controverfiam inter S. Henricum Imp. & S. Heribertum Colon. Archi-Episcopum exortam. Quanta fuerit apud Imperatorem auctoritate, ex sequentibus Reineri verbis comprehenditur: *Imperator enim quamvis Archi-Episcoporum suorum multo esset auctoritate, & scientia suffultus, nihil tamen erat firmiter; nihil stabile apud eum, nisi S. VVollodonis corroboratum esset consilio & sanctitate.* Durandi Cancellarium Historia Episcoporum Leodiensium quidem subtrahit, disertè autem eius testes sunt Cratopolius in *Episcoporum Catálogo*, & Magni Chron. Belg. Auctor pag. 101. Faciunt tamen etiam huc, quæ Egidius Aureæ Vallis Monachus, his verbis narrat: *Hunc (Durandum) propter vite modestiam & scientie prærogatiam VVollodo benignius habebat gratissimum, atq; adeo Imperatori Henrico, Clevericum querenti habentem scientiam literarum, assignaverat eum & summopere commendaverat.* Fuit originis infimæ, Scholasticus olim, Imperatoris missione, Bambergensis novellæ Ecclesiæ. Scripsit contra Berengarium Andegavensem

B VVollodo
do Episc.
Leod.

Durandus
Episcopus
Leod.

Archi-Diaconum nouæ tunc sectæ Sacramentariæ, quæ nostro seculo passim inualuit, fabricatorem.

*Dithmarus
Episc. Hil-
desheim.*

Pag. 60. Dithmarus, siue Thiadmarus, Episcopus Hildesheimensis in ordine quintus decimus, Conradi Salici Sacellanus ac intimus Consiliarius fuisse, scribitur Bruschio in *Catalogo*; quem etiam Crantzius (*lib. 4 Metrop. cap. 19*) vocat carne animoque nobilem. Auctor *Chronici manuscripti Hildesheim*, secretissimum siue intimum & supremum prædicti Cæsaris dicit fuisse **Consiliarium**; vnde vix dubitem, illius Cancellarium fuisse. obiit an. 1038, & sepulchrum eius miraculis illustre fuit; indeque relatus in numerum Sanctorum, vt Crantzius auctor est. Ossa eius leuata sunt, teste Alberto Stadenfi, an. 1132. Patriâ Danum fuisse Bruschi, reliquis tacentibus, scribit.

*Burchardus
Episc. Halberstad.*

Pag. 61, lin. 23. Magis mihi placet hunc eundem credere, cum Burchardo Episcopo Halberstadiensi, qui natione Bauarus fuit, è Comitibus (siue Marchionibus) de Vohburg. Electus is fuit an. 1036. obiit expletis in Sede annis 23, an. Chr. 1059.

*Adeolus
Episcopus.*

Pag. 61. Sub finem Imperij Conradini adeoque vltimo eius anno Cancellarium apud Leonem Ostiensem inuenio Adeolum Episcopum; nisi forte potius sit, illum Italiæ Archi-Cancellarium, non Logothetam aulicum credere: quod etsi facile in medio relinquam; exinde tamen probabilius puto, quod eodem anno, vt dixi, Burchardus præmemoratus Cancellariatu Palatino functus sit. Leonis verba hæc sunt: *Hic Conradus Imp. an. 1038, quo Sanctus Abbas Richerius ordinatus est, precibus Gisla coniugis filij, Henrici & Adeoli Episcopi Cancellarij sui, apud Beneuentum præceptum aureo sigillo bullatum, iuxta priorum Augustorum morem, de vniuersis Monasterij (Calisenfis) iuribus fecit.*

*Guido Ar-
chi-Episc.
Mediolan.*

Pag. 64. Guido Valuasorius septuagesimus quintus Antistes Mediolanensis, Henrici III Secretarius fuit, vt testatur *Catalogus Archi-Episcoporum illius Ecclesiæ*, cuius etiam auctoritate & gratiâ, reliquis competitoribus reiectis, ad Cathedram peruenit.

*Guibertus
Archi-
Episcopus
Rauennas.
Fridericus
Episcopus
Monast.*

Pag. 65. Opinionem & coniecturam meam de Parmensis Guiberti Aulico Cancellariatu firmissimè stabilit Nicolaus Aragonensis in suis *de Gestis Romanorum Collectaneis*, apud Baron. *tomo 11 Annal. sub an. 1061, n. 3.*

Pag. 66. Fundator est hic Fridericus suburbanæ Ecclesiæ Collegiæ S. Mauritij, apud Monasterienses; in cuius naui, vt vocant, mediâ eleuato sepulchro quiescit. Ad illud feria tertia Rogationum statio & memoria quotannis habetur, in ipsâ anniuersariâ vrbici Cleri processione.

*Sigehardus
Aquilensis.*

Pag. 66, lin. 22. Sigishardus vocatur apud Christoph. Hartman. in *Annal. Eremi*

Eremitæ Helvet. pag. 139: è quo loco simul constat, quòd Friderico sine intermedio successerit. Diploma enim, quod illic recognoscit, datum est an. 1064.

Pag. 67. De Bibone Cancellario coniectionem meam testimonio suo, *Bibo Episc. Tullensis.* quod postmodum animaduerti, iuuat & confirmat Lamb. Schafnab. *ad an. Chr. 1069*, his verbis: *Tolosæ* (ita hic & alibi Tullum in Leucis vocat) *Episcopus obiit; cui Bibo Cancellarius successit: pro quo Adelbero Canonicus Metensis Cancellarius est substitutus.* Idem autem locus vice versâ quæ de Herbipolensi Adelberone per coniecturâ protuli, euertit; ideoq; *hæc & 129 paginâ* de illo relata, interpolanda sunt. Metensis igitur Canonicus Adelbero, non eiusdem nominis Herbipolensis Præsul, Henrici IV Imp. Cancellarius aulicus fuit. Non videtur autem dubitandum esse, non alium hunc fuisse, quàm qui illo æuo hoc nomine Metensis Episcopus fuit; licet Lambertus inthronisationis eius, ad quâ per Palatina, vt sæpe aliàs plures, stipendia sibi gradû fecisse, credendus est, non meminerit. Obitus eius incidit in annum Christi 1072, eodem referente Lamberto; vt omnino pauculis annis sedere potuerit. Ioan. Chenu, in *Ordine eius loci Episcoporum*, duos refert Adalberones, 48 & 51: sed parùm cum Schafnaburgensi in annorum introitus & regiminis designatione illi conuenit.

Pag. 68, lin. 15 à fine. Duo fuerunt sub hoc Quarto Henrico Spirensis Ecclesiæ Episcopi hoc Adelberti nomine: quorum prior an. 1070 obiit, ideoque huc non facit; alter, qui illi proximè successit, è Saxoniz Ducum stemmate prodijisse traditur; quem tamen Bruschius in veteri aliquo Nemetensis Basilicæ peristromate Alibrandum vocari scribit. Sedere cœpit an. 1070; obiit an. 1108. *Adalbertus Episcopus Spirensis.*

Pag. 68, lin. 17, Egilbertus. Nequaquam ambigendum est, non alium hunc fuisse, quàm eo nomine Treuerensem Archi Episcopum, quem Merfæo Auctore, an. 1079, Imperatore præsentem, Cleri concordantia vota Præfulem adoptarunt, & quidem Romæ in Imperatoris negotijs absentem. Laudes eius apud memoratû Merfæum, aliosque legi possunt; obiit an. 1101. Natione Bauarus fuit, Maiorq; ante inthronisationem Treuirorum Præpositus. *Egilbertus Archi-Episcopus Treuer.*

Pag. 70. Gundekardus octauus decimus Aisterensis Episcopus, Gebhardi siue Victoris II Successor, ab Auctore *Catalogi Episcoporum* Gaspare Bruschio, Agnetis Imperatoris Sacellanus, & Henrici IV præcipuus Consiliarius vocatur. De posteriori tacet Gretserianus Catalogus, qui memorabilia de virtutibus & sanctitate huius Præsulis, quem Gundakarum vocat, refert. *Gundekardus Episcopus Aister.*

Pag. 70, lin. 4. Albertus hic an. 1111, sub initium Archi-Præsulatus sui, ipse met reperitur, vti Archi-Cancellarius, subnotasse Henrici V Diploma apud Christoph. Hartman. pag. 173.

Arnoldus
Episcopus
Spirensis.

Eadem Pag. lin. 12 a fine. Coniecturamea est, hunc esse 37. Spirensen Episcopum, quem Bruschi in *Catalogo Arnulphum* vocat; facile enim, vti alias quoque dixi, hæc vicina nomina confunduntur. Sic 30. Episcopus, Wormatiensis Arnoldus, vt Bruschi illum vocat, Lamberto Schafnaburgensi Arnolphus est; ac ipsummet Arnolphum Imperatorem, sunt qui Arnoldum nominant. Fuerat autem hic noster prius Corbeiensis in Westphalia Abbas; vnde ab Henrico V Imp. cui vt plurimum utilis, ita longe etiam charissimus fuit, Laurisheum translatus, & in Abbatem constitutus fuit, adiectis haud longè postea Weissenburgensi & Lymburgensi Abbatibus, ob bene merita: ad Episcopatum an. 1123 peruenit, post quatuor regiminis annos mortuus.

Eadem Pag. lin. 8 a fine. Hic idem Bruno apud Christoph. Hartmannum in *Annalibus Eremi Heluetice* (des Fürstlichen Klosters Einsiedlen) pag. 178, literas Cæsareas an. 1114 subscripsit.

Dithmarus
Episcopus
Verdensis.

Pag. 71, lin. 7. Hunc Dithmarum Lotharij II, (Tertium se vocat in *l. te- ris*, quæ apud Lindembrogium extant inter Priuilegia Ecclesiæ Hamburgensis) Cancellarium, suspicor esse huius nominis eo tempore Verdensen Episcopum.

Pag. 71, lin. 12 a fine. Eodem Beroldi nomine vocatur apud Christoph. Hartmannum in *Annalibus Erem. Heluetice* pag. 193; vbi Alberti Archi-Cancellarij vice Lotharij literas an. 1136 recognoscit.

Wicboldus
Abbas Strabulensis &
Corbeiensis

Pag. 74, fine. Wicboldus Abbas Strabulensis, indeque translatus ad Corbeiensem Abbatiam, quod factum an. 1146, à Kleinsorgio in *manuscripto Westphaliæ Chronico*, Conradi III & Friderici I Cancellarius, fuit, vt simul explicat, præcipuus Consiliarius, maximæque apud illos auctoritatis fuisse scribitur; qua mediante etiam insignia aliquot Monasterio suo an. 1147, & 1152, impetrauit ab illis Priuilegia.

Amadeus
Episcopus
Lausannensis.

Pag. 75. Amadeus nobilis Allobrox, è Monacho & Abbate Cisterciensi Episcopus Lausannensis, Friderici I Cancellarium egit, vt auctor est Aubertus Miræus in *Chron. Cisterc.* pag. 312: vbi refert, solitum esse dictum Principem in sequentem modum illi scribere: *Carissimo Cancellario nostro Amadeo Lausannensi Episcopo: qui genere & nobilitate nec non & fidelitate nobis addictus, cognoscitur.*

Pag. 79, lin. 22. post verba Goldasti, pag. 81, (rectius 8,) adde: vbi vice Christiani recognouit priuilegium Aquisgranensibus datum an. 1166, vti Sacri Palatii Protonotarius.

Pag. 81,

Pag. 81, lin. 13. Idem Rudolphus an. 1180 subscripsit privilegium Friderici I datam Wormatiensibus super immunitate vectigalium in diuersis regionibus.

Pag. 82. Huius Conradi Hildesheim. Episcopi extat epistola ad Arnoldum Abbatem Lubecensem in *Chronico Sclanor.* ab hoc scripta, lib. 4, cap. 19, de Italico itinere suo, quâ tamen plurima fabulosa continentur. Scripsit illam cum esset ab Henrico VI eò missus, ideoque se vocat *Sicilia Legatum.* Frater fuit Burggrauij Magdeburgensis, si eidem Arnoldo Lubec. credimus lib. 7, cap. 2.

Pag. 83, lin. 20. Libet de hoc Conrado Episcopo Herbipolensi adscribere locum ex Appendice Othonis de S. Blasio, cap. 42; eò quod ab alijs præterita, partim ad laudem, partim ad vituperium eius pertinentia complectatur: Sed statim eodem Conrado Cancellario repatriante, emenso mari ad VVirzburg Sedem suam redijt, ibiq; postmodum contra regnum conspirans, & montem S. Mariæ in ipsâ urbe pro castello muniens, publicè rebellauit, rebus Ecclesiæ multisariè dilapidatis; à quibusdam ipsius Ecclesiæ ministerialibus, quos in guerrâ cum ipsis habitâ admodum iniuriauerat, in ipsâ ciuitate occiditur. Dicitur tamen de eo, quod in corpore ipsius quædam castigationis indicia reperta sunt, quibus districtæ conuersationis ipsius poenitentia sit ostensa.

Pag. 84, lin. 22. Sub Philippo etiam Sifridus quidem Protonotarius fuit, cuius meminerunt literæ eius an. 1204 datæ Adolpho Colonienfi Archiepiscopo, super allodio in *Saluct* apud Gelen. in *Histor. S. Engelberti*, pag. 32. Dubito an non hic sit idem ille, qui sub Friderico II Cancellarius & Episcopus Ratibonensis fuit.

Pag. 86, lin. 15. Hic Bertoldus è Protonotario ad Cancellariatum conscendisse videtur. Refert enim Goldastus in *den Böhmisschen Beylagen* / pag. 143, Auream Friderici II Bullam confirmationis super electione Wenceslai Bohem. Regis de an. 1226, mens. Maij, ita subscriptam: *In oppido Vlmensi per manum Bertoldi de Norff Imperialis aule nostræ Cancellarij.* Pro Norf enim sine dubio Nisen legi debet; nec superest difficultas aliqua, nisi fortè Goldastus, qui Diploma illud Germanicè edidit, seu quis alius translator, Protonotarium perperam *Norff Cansler* verterit. Hervvartus tamen, & præter illum alij, Cancellarium cum Protonotario vnum & eundem censent. vide *Defens. Imp. Lud. Bauari* pag. 634. Certè illos qui Vice-Cancellarij essent, promiscuè quandoque etiam Protonotarij titulum vsurpasse suprâ, pag. 91, in Ebernando sub Adolpho Cæsare vidimus.

Pag. 88. Fuit etiam Protonotarius Friderici II Henricus de Tanna, per cuius manus datum est Diploma eius, quo recipit Ecclesiam Bononiensem in Mundi-

Mundiburdium suum, & confirmat bona & priuilegia eius, apud Sigon. lib. 2 de Episcopis Bonon. pag. 162.

Arnoldus Protonotarius. Pag. 88, lin. 11. Inter priuilegia Mindensia, num. 18, Wilhelmi Imp. literæ leguntur, quibus Mindensem Episcopum Widekindum de Hoia infeudat de liberâ Comitâ in Steenvvede; in quibus non tantum huius Cancellarij, sed etiâ Protonotarij Arnoldi memoria conseruata est. Datæ illæ sunt an. 1254, in castris, post depopulationē VVestfrisie. Subscriptionis illius, quatenus ad præsens institutum facit, hæc formalia sunt: Venerabilis H. Spirensis Princeps & Cancellarius, & c. Magister Arnoldus Protonotarius Regalis aulæ. Hinc constat Henricum etiam Wilhelmi Cancellarium fuisse.

Nicolaus Episcopus Cameracensis. Pag. 89, lin. 5. Idem Nicolaus occurrit in priuilegio Wilhelmi dato Coloniensibus super immunitate vectigalium in diuersis Rheni fluminis teloneis, de an. 1257, hac subscriptione: Datum Coloniae per manus Domini N. Cameraensis Episcopi dilecti Principis & Cancellarij nostri vice (vices) gerentis Venerabilis Principis Gerardi Moguntini Archi-Episcopi per Germaniam Archi-Cancellarij Lymn. lib. 10. de Iure publ. cap. 10.

Bertoldus Episcopus Aistetenfis. Pag. 95, lin. 7. Tantum abest Bertoldum Lamberto priorem fuisse, ut etiam post Ioan. Olomucensem ponendus sit. Diploma enim concessionis Nundinarum datum à Carolo IV Hamburgensibus, anno regnorum 19, Imperij 10, ita subscriptum fuit: Et ego Bertoldus Dei & Apostolica Sedis gratiâ Eystetensis Episcopus, Sacræ Imperialis aulæ Cancellarius, vice Reuerendi in Christo Patris Domini Gerlaci, & c. Per Dominum Imperatorem, Petrus Iamne. Lymnæus lib. 7 de Iure publ. cap. 23.

Lithomisla. Pag. 95, lin. 23. Lithomisla, siue Leuthomisla, Bohemiæ oppidum est ad Morauia confinia, in circulo Chrudinensi; Episcopalem Sedem accepit sub Carolo quarto, quo tempore Pragensis Sedes in Archi-Episcopalem erecta est, uti testatur Ioan. Bertoldus Pontanus in Bohemiâ Piâ, & Miræus lib. 5 Not. Episcop.

Ioan Episc. Olomucens. & Archi-Episcopus Pragensis. Pag. 96, lin. 20. Hic ille idem est, quem Ioan. Bertoldus Pontanus in Bohemiâ Piâ, pag. 45, Caroli Caesaris Consiliarium & Secretarium vocat, estque ex Olomucensi Episcopo translatus ad Pragensem Metropolim. Dixi de hoc inter Cardinales, num. 13. Probabile igitur est Ioannem hunc Bohemiæ Cancellarium & Imperij Protonotarium simul fuisse; quod idem suspicor de Rudolpho de Fridenberg, de quo actum eadem hac pag. 96 in fine.

Petrus Praepositus Olomucensis. Pag. 96, lin. 22. Ante Nicolaum, qui hic Ioannem sequitur, inferendus est Petrus Praepositus Olomucensis, cuius subscriptio occurrit in literis Carolinis super teloneo Selzensi, concessis Petro de Wartenberg, Baroni Bohemico & Curia

& Curia Imperialis Magistro, an. 1371. apud Goldast. in den Böhmschen Verlagen / pag. 202.

Pag. 97, lin. 7. Ianurensis Hundij, Goldasto in den Böhmschen Verlagen / pag. 204, vocatur Ioan. Iauensis, in subscriptione Confirmationis super renfis. Teloneo in Seltz, de an. 1376. Posterior hæc lectio priori præstat; Iaurinum enim, unde isti nomen esse videtur, Episcopalis vrbs est Hungaria, Germanis Raab / munitissimum contra Turcas propugnaculum.

Pag. 97, lin. 8. Extremis Carolini Imperij annis Protonotarium Cæsare-um egit, Nicolaus de Resenberg, qui subscripsit Priuilegium Monasterienfi & Osnaburgensi Ecclesijs datum, & sub Bullâ expeditum aureâ, quo diuersa Laicorum statuta contra Libertatem & Immunitatem Ecclesiasticam tendētia erecta, cassantur & abrogantur. Eius hæc subscriptio est: Et ego Nicolaus de Resenberg Ormericensis (sue Damericensis) Magdeburgensis diocesis Cæsaris Protonotarius, vice & nomine Reuerendissimi in Christo Patris ac Domini, Domini Ludouici Archi-Episcopi Moguntini Sacri Roman. Imp. per German. Archi-Cancell. recognoui.

Pag. 99, lin. 24. Michaël hic, apud Goldast. in den Böhmschen Verlagen / se vocat Pragensem Canonicum, in subscriptione literarum Sigismundi ad Ordines regni Bohemici in Czaflauensibus Comitij congregatos, an. 1421. Potuerint tamen diuersi fuisse.

Pag. 101, lin. 7 à fine. Retractionis istius Bulla non ad hanc historiam, sed dialogum de potestate Basiliensis Concilij pertinet, quem ad vniuers. Coloniensem in minoribus agens composuerat. Videatur autem de hoc historiae iocularis negotio, Epistola 395; cuius loco mihi altera ista lucubratio per errorem in memoriâ erat.

Pag. 102. Scribit Georgius Ederus, in Catal. Rectorum Archi-gymnasij Viennensis, pag. 10, Albertum III Austriae Ducem, Fundatorem Viennensis Gymnasij, ex consensu Innocentij VI & Urbani V Pontificum Roman. statuissē, ut quilibet Præpositus Viennensis esset Archi-Cancellarius Austriae, Princeps & Prælatus insulatus. Idem, pag. 38, sub an. 1478 tradit, cum illo tempore ductu & auspicijs Friderici III Imp. (is certē ab Apostolicâ Sede ita obtinuit) Præpositura & Collegiata Ecclesia Viennæ in Episcopatum erigeretur, Præpositum Viennensem deinceps titulum Archi-Cancellarij Austriae amisissē.

Pag. 102, lin. 11. Huius asserti veritas per præcedentium seriem comprobatur; scribit nihilominus Kirchnerus lib. 1 de off. Cancell. cap. 12, in sequentem modum. Nam & in Imperiali aulâ, pro antiquis Capellanis, Diaconis, reliquisq; Clericis ac Sacerdotibus, Iuris periti atque Politici homines ex seculari ordine huic muneri à tempore Rudolphi I vt plurimum adhibiti, excepto Archi-Cancel-

lariatu, &c. Error iste ex ijs quæ de Cancellariorum aulicorum successione retulimus, elucet & conuincitur.

Pag. 102 fine. Hunc non dubito illum esse Vlticum, de cuius erga se auerso animo & malignitate, Æneas Syluius tum temporis Senensis Eccl. Episcopus & Cardinalis conqueritur *Epist. 296, 300, 302, & 306.* Is modò Cancellariæ Rectorem, (*Epist. 300;*) modò Cancellarium, (*Epist. 296,*) vocat. De eodem narrat *Cap. 21 Europa*, qualiter in vrbe Ciliensi, exorto, contra Imperatorem nocturno ciuium tumultu, in hostium manus & vitæ præsens periculum inciderit.

Pag. 103, lin. 26. Ipse tamen Æneas Syluius modò dictus, *Epist. 306*, scribit se quindecim annos Cæsari seruijsse.

Sigismundus Viceser Vice-Cancell.

Pag. 110, lin. 6. Mors huius viri incidit in annum 1587, teste Bucholtzero in Indice Chronol. cuius verba vtpote honorifici elogij monumentum retineo: *Sigismundus Viceser* (obiit,) *vir omni eruditionis genere præstans, & multis natura donis excellens, Imperatoris Maiestatis Pro-Cancellarius, 13 April. ætatis 56, Praga Bohemorum.*

Freimonius Vice-Cancellarius.

Pag. 111. Hunc Freimonium Herm. Kirchnerus *lib. 1 de Cancell. cap. 10*, humanissimum vocat doctissimumque virum; addens, tum in prosâ tum ligatâ oratione facundum fuisse, vt cuius etiam expeditissimo respondere ex tempore in vtroque genere potuerit, quique Musis, præcipue Poëticis suis, omnem suam, quamuis lautissimam, fortunam acceptam retulerit.

Supplices libelli ab Archi-Cancellario inscribi soliti.

Pag. 114, lin. 5. Etsi regulariter non omnia subscribantur ab Archi-Cancellario Moguntino Cæsarum Diplomata, ita tamen seruatur, vt quoties in aulâ præsens existit supplicantium libelli ipsi exhibeantur; quibus si deferendum sit, & literæ desuper concedi & expediti debeant, prædictus Elector manûs suæ appositione facultatem illam largiri consuevit, eiusmodi, quæ pro exemplo sit, subscriptione: *Anselmus Casimirus Archi-Episcopus Moguntinus.*

Ioan. Carondeletus

Pag. 114, lin. 15. Hunc citatus à me Aquileiensem Patriarcha Hermolaus, apud Politianum *lib. 12 Epist.* supremum vocat Romanorum Regis Secretarium, eundemque reperio à Francisco Haræo, in *rebus Brabant.* Maximiliani Cancellarium dici. Fuit autem Brabantiae siue Belgicarum rerum Cancellarius, vt ex Erasmi ad illum epistolis constat, hâc insignitus ab illo titulaturâ. Brugeses tempore illius rebellionis, quâ commerciorum principatu se exuerunt, ob iniectas ipsi Domino, quem dixi, manus, etiam hunc, cum primarijs aliquot reliquis ministris regijs, in vincula coniecerunt.

Plumbeorû sigillorum origo,

Pag. 116, lin. 1. Polyd. Virgil. *lib. 8 de rer. Inuent cap. 2*, auctor est antiquissi-

1215

mis temporibus sigillum non reperiri plumbeum; Stephano autem III, ac Hadriano II, qui an. 772 sedere cœperit, placuisse, ut Diplomata diuturniora forent, tabulas Apostolicas plumbo obsignari.

Pag. 117. Sigillum Friderici II Imp. sequentibus verbis describit Gelen. *Friderici II sigillum.*
in S. Engelberti Historia, pag. 114: *Infra Diploma ex sericis, rubei, viridis & flauī colorum filis contextis, dependet Sigillum magnum rotundum, referens in solio Imperatorem togatum, dextrâ sceptrum, sinistrâ tenentem globum cruce insignitum; in capite gestantem coronam, à quâ velut insulâ vitæ ab utrâque parte, duo lilia defluunt. Subscriptio eius hæc est: Fridericus Dei gratia Imperator semper Augustus.*

Pag. ead. Auream Bullam Philippi Imp. describit Gelen. in vitâ S. Engelberti, pag. 32, his verbis: *In fine dependet ex filo serico Sigillum aureum, ab unâ parte habens templum tergeminâ insignitum turri. Porta templi inscriptum: AVREA ROMA. Epigrapha est: ROMA CAPVT MVNDI TENET ORBIS FRENA ROTVNDI. Ab alterâ parte sedet Imperator in solio regio tenens dextrâ sceptrum, sinistrâ orbem mundi cum hac inscriptione: PHILIPPVS DEI GRATIA ROMANORVM REX ET SEMPER AVGVSTVS.* *Aurea Bulla Philippi Imp.*

Pag. 117, lin. 5 à fine. Polydorus Virgil. lib. 8 derer. Inuent. cap. 2 ait: *Constat ante Carolum Magnum Imp. literas auro obsignasse Principum Romanorum neminem. Is igitur tacitè, & obliquè saltèm, ad illum Germanici Imperij Conditorem referre videtur Aureæ Bullæ apud nos primordia.* *Aurei sigilli antiquitas & origo.*

Pag. 117. Præter Imperatorem an Orbis Christiani Reges alij promiscuè Bullis aureis vti fuerint & vtantur, hætenus pro certo non norim affirmare. Neapolitanos tamen Reges solenni ritu in more habuisse Reuersales, quas vocamus, *literas*, tempore infeudationis Apostolicæ Sedi dari consuetas, hoc sigilli genere munire, pluribus exemplis & præiudicijs ostendit & confirmat Cardinalis Baronius in *Tractatu de Monarchiâ Siciliæ*; quem separatim Parisijs excusum habemus, ac præterea vndecimo Annalium Tomo insertus est. Refert etiam *Ostiensis Leo*, accuratus rerum Cassinensium Scriptor, lib. 2, cap. 66, Guaimarium Principem Capuanum præceptum (Diploma confirmatorium) fecisse S. Benedicto, cum aureâ Bullâ, de omnibus Monasterij Cassini montis pertinentijs. *Aurea sigilla an alijs præter Imperatorem in usu?*

Pag. 118. fin. Extant etiam in Concil. Tomis literæ Othonis primi, quibus iura Romanæ Ecclesiæ confirmantur; quæ, ut ibidem Epigrapha refert, aureis scriptæ literis asseruantur in Castello S. Angeli. In fine fit mentio impressionis Bullæ; quæ an debeat de Aureâ intelligi non diuino. Autographi inspectio hoc dubium dissoluere potis est. *Othonis I literæ aureis literis scriptæ.*

Pag. 119, lin. 11. Addi debuit, quoad formam antiquam Bullæ aureæ; ab eodem illo latere, quo versus ille: *Roma caput, &c.* continetur, portam cum trigeminâ turri in medio locari, hoc addito lemmate: Aurea Roma. Nam Carolina Bulla, hæc in parte cum Philippi Imp. de quâ retuli, convenit.

Pag. 119, lin. 33. Erratum nonnihil est in designanda iustâ quantitate: Nam Carolinæ Bullæ, si exactè mensurentur ad Matheseos regulas, duplicem circiter orbiculari circumferentiâ Imperialem exæquant; diametro enim quartâ circiter parte vel tertiâ huius dimetrum excedunt.

S. Bervvardi Canonizatio. Pag. 127, lin. 22. Canonizatio, ut vocamus, S. Bervvardi facta est à Cælestino III Papâ, tempore Henrici VI Imp. an. 1194; sacram eo nomine Legationem obeunte, & Pontificem exorante S. Michaëlis Abbate Theodorico, uti Arnoldus Lubec. scribit *lib. 4, cap. 23*; & ex illo refert Baron. *tom. 12, sub an. prædicto, num. 17.*

S. Bervvardus Hildesh. Pag. 127, lin. 25. Sancto Bervvardo, cuius vitam aliquantò strictius transmissi, reliquis pauca hæc quibus placet addant. Controversia exorta est inter hunc & B. Willigisum Moguntinum de iurisdictione super Illustrium Dominarum Cœnobio Gandersheimensi: cuiusmodi inter hos aliosque Sanctos, nō semel enatas fuisse mirari nequit, qui & inter ipsos Dei Angelos concertationes interuenisse recordatur*. Sedatum ad tempus fuit istud dissidium, succedente in Willigisi locum Erkenbaldo, qui S. Bervvardum cognatione attingit. Obijt hic non an. 1024, ut *Bruschius & Chron. Hildesh.* sed, ut è vitâ S. Gothardi, *tom. II, sub an. 1022, num. 19*, Baron. tradit, an. 1022; sepultus in Ecclesiâ noui Monasterij sui S. Michaëlis. Epitaphium ipsi scripsit S. Benno Misnensis Episcopus; qui vel contubernalis eius fuit, ut ait *manuscripti Chronici Hildeshheim.* Auctor; vel discipulus, ut alij. Id versibus Leoninis, pro more rudium illorum seculorum scriptum, apud Bruschium in *Catalogo*, aliosque legere est.

Puttenses Dynastæ in Velaniâ. Pag. 131, lin. 19. Fuerunt etiam antiquitus in eâ Gelrici Ducatûs Tetrarchiâ, quæ Velaniæ nomen habet, *Puttenses* præpotentes Dynastæ; de quibus tractat Isacius Pontan. *lib. 8 Histor. Gelricæ, pag. 303, ad an. Chr. 1373.*

Pag. 135, lin. 18. Locus Canonizationis S. Engelberti, Moguntia fuit; ubi in eum finem Synodus congregata fuit.

Pag. 135, lin. 4 à fine. Annus inchoatus hic pro pleno positus; qui vtinam felicius finiendus sit, quàm cœptus est!

Azorius de Germanicis Pont. Max. Pag. 136. In numero Pontificum Maximorum è Germanis, longiùs, quàm quisquam reliquorum, dissentit Ioan. Azorius *tom. 2 Instit. Moral. lib. 5, cap. fin.* qui non nisi quatuor nobis relinquit. Præterquam enim quòd Hadrianū VI, uti Bel-

vti Belgam, à reliquis Teutonicis segregat, subicit Stephanum VIII: Leonem autem IX, & Stephanum IX Gallia adscribit. Satis autem sibi constat ratio calculi nostri, vti suis quodque locis videri potest.

Pag. 140, lin. 23. Quæ de origine Insignium apud Romanos Pontifices Massonus refert, è Fulberti Carnotensis Epistolâ 50 deprompta sunt.

Pag. 140, lin. 7 à fine. Nonum Leonem quod Gallis, vt dixi, inserit Ioan. Azorius, errore facit euidenti & perquam leui seductus argumento, quòd arma, vt vocamus, gentilia eius, Leonis effigiem in liliato scuto praeferrent. Nec enim solius Gallici populi sunt liliorum insignia; potuissetque eadem operâ, ni claudicaret ista argumentatio, regia stirpi inferere; quam si fortè cognatione aliqua contigerit, necdum Germanicæ origini res illa obstiterit.

Pag. 141, lin. 6 à fine. Verisimile puto vitam Leonis IX, quam in monte S. Gerardi Molanus extare scribit, esse illam ipsam, quam à Wichberto scriptam Parisienses excuderunt. Duobus enim hæc libris constat; quod idem de alterâ affirmat prædictus Auctor.

Pag. 146, in fine. Ne quis putet me hîc inter Germaniam & Italiam temere voluisse comparationem instituere; sciendum est, me hoc in loco ad veterem præcipuè respexisse morem. Antiquitus enim Italiâ Prouincijs non accensebatur.

Pag. 147, lin. 20. Videndum an non Hermannus II cogn. Nobilis, Archiepiscopus Colon. inter Cardinales S. Rom. Ecclesiæ referendus sit, ob locum è priuilegio Leonis IX, quem supra, pag. 203, retuli. De hoc quæ infra ad paginam 167 notantur videri possunt.

Pag. eadem. Wernerum Abbatem Fuldensensem, qui Othone II Imp. præfuit, & in luctuosissimâ illâ Germanorû ab Italis desertorum, in Apuliâ acceptâ clade, quâ à Græcis & Saracenis Imperatorius exercitus internecione cæsus & deletus est, cum reliquis occubuit, Ecclesiæ Romanæ etiam fuisse Cardinalem, scribit Broverus lib. 1 Antiq. Fuldensium, cap. 19. Id si verè traditur, fuerit post vnum Amalarium Wernerus iste antiquissimus omnium, de quibus mihi compertum sit, Germanicæ originis Cardinalium.

Pag. 151. Quæ supra, pag. 145, de Electione Conradi in Papam retulimus stare nequeunt, si Wionem aut Pignam sequimur in anno obitus eius. Istâ enim ratione, tempore Cardinalatûs eius nulla contigisse potuit Sedis vacantia. Quare verissimum censeo quod de tempore mortis Henriquez scribit.

Pag. eadem in fine. Hunc Conradum reperio omnium primum ab Apostolicâ Sede fuisse creatum hæreticæ prauitatis Inquisiorem; quæ cura, exortis eodem tempore Mendicantium Religiosorum familijs, breuî pòst ad S. Dominicæ perit.

Italia olim
Prouincia
non erat.

Herman.
Archi-
Episcopus
Colon. an
Cardinalis?

Wernerus
Abbas Ful-
densis, S. R.
Ecc. Car-
dinalis.

Annus
mortis Con-
radi Por-
tuenfis.

Inquisitio
hæretica
prauitatis
quo tempore
Domi-
cæ perit.

Domini fratres translata fuit; è quibus princeps hoc munere functus est Conradus Marpurgenfis S. Elisabethæ Confessarius, ut vocant, eodem, quo Collega & Synadelphus eius S. Petrus Veronenfis, fato interceptus.

Pag. 164, lin. 5 à fine. Non à Sixto, sed decessore eius Gregorio XIII Albertus Austrius galerum obtinuit; quod factum an. 1577, ætatis Alberti circiter decimo octauo. *Aubertus Miræus in Elogio Albertino.*

Bohemia
Rex officio
Archi-
Marschalli
functus.

Pag. 171, lin. 15. Eodem modo coronationis Imperatoris Philippi Sueni tempore, Rex Bohemiæ gladij regalis Baiulus fuisse, id est, Archi-marschalli officio functus esse scribitur ab Arnolde Lubec. lib. 6 Chron. Sclauorum, cap. 2.

Seuerinus
Binius de
Origine E-
lectorum.

Pag. 175, princ. Baronio in hac de Origine Electorum quæstione sub- scribit etiam Editor Conciliorum luculentus & accuratus, Seuerinus Binius; qui Tomo 3, part. 2, ipsum Baronij hac de re è lib. 10 Annal. locum ad longum re- fert & approbat.

Thomas
Anglicus
Auctor li-
brorum est,
de regimine
Principum.

Pag. 175, lin. 6 à fine. Iacobus Tirinus in Auctorum Indice, quem cum Commentarijs Biblicis suis excudi fecit, libros de Regimine Principū scribit à Thomâ Anglico, cognomine Walleis siue Gualenfi, scriptos esse. Vixit is circa an. 1333, sub Anglorum Rege Eduardo III, ut præter alios affirmat Ioan. Pitseus de Illustribus Angliæ Scriptoribus pag. 430 Tribuuntur autem & alia ope- ra Angelico Doctore, quæ huius Anglici sunt; uti sufficienter probat contra Antonium Senensem memoratus Tirinus post Sixtum Senensem & Anto- nium Posseuinum. Mirum igitur non est, in libris de Regimine Principum, inte- gro ferè seculo post Innocentium IV scriptis, septem Electorum speciatim memoriam esse.

Senonensis
Archi-
Episcopi
Primatus

Pag. 199, lin. 8 à fine. Non Galliæ tantum, sed & Germaniæ simul prima- tum Senonensis Archi-Episcopus olim affectauit; ac sub Carolo Caluo, an. 876, in Concilio Pontingonensi, productæ & publicatæ fuerunt Apostolicæ li- teræ, Ansegiso eius temporis Antistiti eum honorem renouantes & confir- mantes. Contradictum autem fuit in eadem Synodo; nec nisi saluis aliorum Sedium iuribus, prædictis literis assensus datus est. Vide Concilia Gallicana Sir- mondi, Tomo 3.

Episcopus
Cassinensis
origo.

Pag. 216, lin. 2. Montis Cassini Abbatiam in Episcopatum, mirè delecta- tus eius generis innouationibus, Ioan. XXII Summus Pontifex erexit. Auctor vite Ioannis à Bosquet, Parisijs editus, pag. 25.

Suaui Pro-
tonotarius.

Pag. 11, lin. 6. Huius Erkenbaldi vice Carolinum Diploma recogno- uisse legitur, SVAVIS quidam, apud Kyriandrum part. 9 rer. Treuer. p. 79.

De Hirmi-
maris &
Amelbertis.

Pag. 14, lin. 21. Dubito an non Dubletius, quando Hirmimarum ad Lu- douici Pij tempora refert, Pium cum abnepote eius Ludouico III confun- dat;

dat, quâ de re, Auctore & Diplomate, cuius hic fide illum refert, nō inspectis, dispici nequit. Eademque me suspicio incescit de duobus Amelbertis; quorum priorem Carolo Magno, alterum Crasso assignant. Interim nulla absurditas est, Imperatores cognomines etiam homonymos ministros in seruitio habuisse.

Pag. 47. lin. 11. Ad quæstionem de finibus Archi-Cancellariatus Gallici ^{Definitus} pertinet etiam subscriptio Diplomatis Caroli IV apud Kyriandrum ^{Treuerensis} parte 15 rerum Treuer. pag. 196, quæ sic habet: Datum Bacharach, anno Domini 1376, præ- ^{Archi-} dict. 14, 2. Kal. Iun. Regnorum Caroli 30, Imperij 22. Recognouit Nicolaus Camera- ^{Cancella-} censis Præpositus, vice & nomine Reuerendissimi Domini Cunonis Archi-Episcopi ^{riatus.} Treuerensis, Sacri Romani Imperij per Galliam, & Arelatense Regnum Archi-Cancella- rij, Imperialis aulae Protonotarius. Argumento hic designati loci videor colligere, diœcesin Treuerensem, atque adeo vniuersam eius Prouinciã, ad Gallici Archi-Cancellarij districtum pertinuisse.

Pag. 97. lin. 3 à fine. Fuit hic Wenceslaus in ordine Præfulum Olomu- ^{Wences-} censum XXXI: nec valdè honorificè illius meminit Auctor Catalogi Episcopo- ^{laus Episc.} rum. Obijt an. 1416, (perperam illic legitur 1426,) durante etiam tunc Con- ^{Olomucen-} stantiensi Concilio, coram quo, qui in locum eius Schismaticè electi fuerunt, ^{sis.} litigia agitârunt.

Pag. 102. Memorabile ac rarum est, quod de Iacobo Barone de Sirck ^{Iacobus de} Archi-Episcopo Treuerensi scribit Kyriander ^{Sirck Tre-} parte xv rerum Treuer. pag. 204, uerensis illum Friderici III Imp. quo tempore is sub Imperij primordia in Rheni par- ^{Archi-} tibus egit, Moguntino consentiente, (fuit ille Theodoricus de Erbach) Cancel- ^{Episcopus.} lariam rexisse; quod omnino de supremo regimine, Archi-Cancellarium concernente, intelligi debet. Fuerat Iacobus ante Archi-Episcopalis throni consensum Renati Siciliae Regis Cancellarius. Id. Kyr. dicto loco. Aptitudo eius ad tale officium inde testata est, quod Scriptor de gestis Treuerorum Schekmannus scribit. fuisse illum multæ eruditionis & memoriæ singularis, qui consuetudinem habuerit in Cancellariâ suâ copiosè pluribus dictandi.

Pag. 109. fine. Fuit præterea Ferdinando I Secretarius Guilielmus Put- ^{Guilielmus} schius; cuius affinis sui meminit Cuspinianus in Friderico Pulchro Austriaco, vo- ^{Putschius.} cans antiquitatis studiosum.

Pag. 121. Cancellarijs Germanicis opinionem sanctitatis obtinentibus ^{B. VVolbo-} B. Wobodo Leod. Præsul, quem in Notis ad pag. 58 retuli, addendus est. * Fuit ^{do Leod.} is natione Flander, & ex Capellano ac Cancellario Imperiali, ab Henrico II ^{Episcopus.} Cæsare, pro illorum temporum more, in locum Baldrici, quadragesimus o- ^{* Idem di-} ctatus Tungrorum Antistes successit. Præfuit laudatissimè, uti apud Ansel- ^{cendum de} mum Canonicum Leodiensem, in Historia Chapeauillij, Tomo primo, videre est, ^{S. Dishma-} ^{ro Episc.} eius ^{Hildesh.}

eiusdemque vitam plenius enarrat *Renerus Cœnobita Laurentianus*, quæ an lucem hætenus aspexerit dubito; fragmenta ex illâ aliquot dictus de Leodiensibus Episcopis Historiæ Editor refert. Sanctissimè obiit Præfatus sui mense trigesimo, ac celebre pietatis & munificentiae suæ reliquit monumentum diues Cœnobium Benedictinum S. Laurentij propè Leodium. Ioan. Molanus hunc *Catalogo Sanctorum Belgij*, ad diem Aprilis 21 indit, sequentia, inter alia, de illo tradens: *Debet autem maioribus nostris multum fuisse celebris; quia plus, quam in triginta manuscriptis Ecclesiarum Martyrologijs, depositionem eius annotatam observavi; in quibus tamen non facile alium Sanctum reperias, cuius Natalis alicubi non celebretur.* Subdit idem epitaphium eius versibus Leoninis, gestorum eius summam luculenter recensens. De miraculis eius vid. *Ægidius*.

*Clemens II
Papa an re-
ste Sanctis
accensa-
tur?*

Pag. 129, lin. 20; & pag. 139, lin. 25. Quæ è Serario de Clementis II huc Suidigeri Sanctitate retuli, admonitus sum fortè non satis firmo inædificata esse fundamento, eò quod Typographicum apud illum videatur subesse mendum. Id si sit, meum non fuerit album Sanctorum denigrare; quamvis vel ipsum, quo vixit, seculum, quod plurimos in Germaniâ produxit Sanctissimos Præsules, iunctis laudatissimis gestis eius, & inculpata vitæ innocentia, Clementi, ad tenendum quem illi assignavi locum, suffragari videatur.

*Leo IX
quando di-
miserit
Tullensem
Sedem.*

Pag. 140, lin. fin. Non toto, ad mortem usque, Papatu tempore S. Leo IX Tullensem Ecclesiam sibi retinuit; sed annis tantum aliquot. Tandem enim, ante tertiam suam Germanicam profectionem, Othonem primicerium sibi successorem elegit, missoque in eam rem Legato, Imperialem assensum desuper obtinuit, ut *Wichbertus in vita S. Leonis* scribit lib. 2, cap. 8.

*De Colon.
& Treuer.
Archi-
Episcoporu
hereditario
Cardina-
latu.*

Pag. 167. Coronidis vicè subeant huius de Teutonicis Purpuratis membri sequentia; fuisse olim peculiare quoddam Cardinalium genus, quod non facile alicubi, præterquam in vnâ Germaniâ occurrat. Auctor enim mihi est sat locuples *Ægidius Gelenius*, antiquitus Colonienfes Antistites hereditario quasi iure, & perpetuo quodam illius Sedis privilegio, Ecclesiæ Romanæ Cardinales fuisse. Originem illius eminentiæ & prærogatiuæ è S. Leonis Diplomate repetit; cuius fragmentum *pag. 202* retuli; ubi Hermannus Archiepiscopo, præter Archi-Cancellariatum principis in orbe Christiano Sedis, Ecclesiæ etiam S. Ioannis ante portam Latinam confertur; quam gratiam ille de Cardinalatu interpretatur; nec dubito illi, uti indefatigabili, nec infelici Antiquitatum scrutatori & vindici, eius rei plura eruta esse documenta. Annexam igitur illam Archi-Episcopali dignitati hereditariam purpuram, inter reliqua illius Sedis iura & privilegia, de quibus Tractatum paratum habet, eiusque editionem breui instituet, referendam esse probat. Obstare fortè non nemini videbitur, quod vetustis illis temporibus Ecclesiæ S. Ioannis ante portam

ram Latinam nunquam redacta fuerit inter titulos, quos vocant, Cardinalitios. Nam, ut auctor est Onuphrius Panuinius in libello *de Episcoparibus, titulis & Diaconijs Cardinalium*, pag. 21, Leo X Pont. Max. omnium primus in magnâ illâ Cardinalium vnius & triginta creatione, quam fecit an. 1517, cum decem alijs nouem titulis, etiam prædictum S. Ioannis nouiter erexit. Non putârim tamen id magnopere attendendum esse argumentum, eò quod Onuphrio, quantumvis Ecclesiasticæ historiæ peritissimo, præfatum S. Leonis IX Diploma ignoratum fuisse suspicer: qui fortè aliàs, si cognitum illud habuisset, contrarium amplexaturus fuisset. Ac mouet me non parùm ad recipiendum illum Colonienfis Archi-Episcopi Cardinalatû, quod de Treuerensî simile quid traditur; qui iisdem ferè temporibus Ecclesiam SS. *Quatuor Coronatorum* à Sede Apostolicâ obtinuit, & ad Successores transmisit. Hanc autem Ecclesiam iam inde à S. Gregorij Magni tempore titularem fuisse extra dubium est; extat enim inter subscriptiones Cardinalium, quæ lib. 4 *Epistolarum* eius sub Romanâ Synodo reperiuntur, *Fortunatus* SS. *Quatuor Coronatorum* Presbyter; & Onuphrius ad eiusdem tempora Pontificis primordia illius tituli redigit. Cum igitur ante tot sæcula eo iure fuerit, & hodiè permaneat, nec etiam de tempore intermedio diuersum quid habeatur compertum; consequens sane est, nec Treuerenses olim quoquam alio intuitu, quàm titulari ac Cardinalitio iure, Ecclesiam illam SS. *Quatuor Coronatorum* possedisse. Atque hoc præsupposito nil superest obstaculi, quare de Colonienfium Archi-Episcoporum Cardinalatu magis, quàm Treuericorum dubitare debeamus.

Pag. 196, lin. vlt. Quæ hoc loco de Legatis de Latere dicta sunt, propriè de illis, quos *Legatos Natos* vocant, intellecta volui. Illi licèt his potiores sint, est tamen horum quoque super Archi-Episcopos Legationis suæ iurisdic-tio, nisi speciali Apostolico priuilegio eximantur, quale Treuerensî Bruno-ni concessum esse à Calixto II Papâ refert Kyriander parte xi. De Legatis
Natis.

Pag. 197, lin. 2. Quæ hîc dicuntur de temporis antiquitate, non de ipsâ Archi-Episcopali dignitate, sed pro subiecta materiâ de Primatu Bremensis & Legatione Salisburgensis Archi-Episcoporum intellige. Ille sub Othone I, vnâ cum Archi-Episcopatu cœpit; hæc sub Henrico IV: Salisburgensis autem Metropolis à Caroli Magni æuo originem suam repetit, in cuius testamento inter Archi-Episcopales Sedes octauo loco ponitur. De Salisb.
& Brem.
Archi-
Episcopis.

Pag. 201, lin. 19. Camera & Secretariæ tertia addenda est Pœnitentiaria A-postolica; quæ & ipsa negotiorum suorum ad conscientia præcipuè forum pertinentium expeditionem obtinet. Pœniten-
tiaria Rom.
expeditio-
nes.

Cardinales
Presbyteri
Eccle Tre
uer.

Pag. 205, lin. 10 à fine. Eiusmodi Presbyteros Cardinales Treuerensis etiam Archi-Episcopus Ecclesiæ suæ pro se & successoribus suis obtinuit à Victore II; cuius Diploma Kyriander refert parte xi.

Lambertus
Episc. Spi-
rensis,

Pag. 94. Hic Lambertus Episcopus, Aistetenſi & Lithomislensi, quos per temporis ignorantiam illi post posuimus, videtur postponi oportere. Anno enim 1370, (sequenti Spirensē Ecclesiā ad Argentoratensē translatus reliquit) Cancellarius fuisse reperitur in literis Carolinis Monasterio Monialium in Steinheim datis (extant inter Wirtenbergicorum Cœnobiorum Monumenta an. 1636. Tubingæ impressa) quarum subscriptio est *Per Dominum Spirensē Episcopum Henricus de Elbingo.*

Henricus
Elbingensis.

Nicolaus de
Chirmsir.

Pag. 96. Eidem Carolo ad an. 1360. Nicolaus de Chirmsir à recognitionibus apparuit, cuius memoria est in *Documentis VVirtenbergicorum Monasteriorum*, inter quæ Mundiburdium, ut olim vocarunt, siue Protectorium Cœnobio Wilerano datum ita subnotatur *Per Dominum Cancellar. Nicolaus Chirmsir.*

Ioan Rot,
siue Rhoda.

Pag. 103. Vix dubito hūc Ioan. Rot eundem esse ad quem extat Æneæ Syluij, Senensis eo tempore Cardinalis, Epistola, in ordine 212, qui Rhodam vocat. Videtur is tunc (an. 1457) Ladislai Hungariæ & Bohemiæ Regis Secretarius fuisse, quo illo ipso anno in medio nuptiarum apparatu per medicati poculi propinationem sublato in Imperatoris deinceps familiam receptus videtur.

Vlricus E-
pisc. Gur-
censis.

Ibidem. Reliquis Friderici recognitoribus poterit etiam Vlricus Sonnenbergius addi, cuius subscriptio habetur inter memorata documenta Wittenbergica hoc tenore. *Ad mandatum Domini Regis (Friderici) Magistro Vlrico Sonnenberger referent.* Fuit Vlricus iste Consiliarius Imperatoris, cuius multis Epistolarum suarum locis Æneas Syluius amicè meminit. Eiusdem ad illum familiaria extant eodem in Opere scripta, in ordine Epist. 240, 261, 300, 316. Nec enim hic ab Episcopo eius temporis Gurcensi Vlrici prænominē alius est, cuius Ecclesiæ regimen, postquam Patauensis ambitæ spe excidisset, postmodum assecutus est.

Balthasar
Merkelius.

Pag. 107, pr. Vnicum in præsens Diploma conspexi huius Balthasaris subscriptionem præferens datum an. 1530, Augustæ Comitiorum tempore, quo Prædicatorij Ordinis Priuilegiorum confirmatio & protectorium continetur. Subscriptio illa, hæc est: *V. Weltkirch.* Puto autem Typographi vel descriptoris mendasse pro *Waltkirch.* Extat inter documenta Monasteriorum Wirtebergicorum, p. 468. Mercklin cognominatur à Cuspiniano in *Diario.*

Durandi
Leod. Episc.
Epist. contra
Berengar.

Pag. 227, à fine. Durandi Episcopi Leod. contra Berengarium Epistola ad Henricum Francorum Regem, refertur à Chapiaullio Tomo I rerum

Leo.

Leodiensium pag. 261, prætermittis tamen SS. Patrum & Conciliorum pro veritate Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ sacratissimo Sacramento, quibus ille usus fuerat, testimonijs. Possuinus in Apparatu hunc cum Meldensi Episcopo & sacri Palatii Magistro Durando de S. Portiano Ord. Prædicatorum Theologo confundit.

Pag. 20, sine. Salomonem Constantiensem Episcopum eius nominis tertium in Grimaldi locum Archi-Capellanium esse promotum Ekehardus Minimus Scriptor vitæ Notkeri Balbuli Auctor est; sed potior videtur Ekehardi iunioris dicti in Casibus Monasterij sui fides, qui iuuante Grimaldo, non nisi Capellanium factum esse scribit. Fortè tamen tempora distinguenda, & relati auctores ita conciliandi sint, ut posterior hic de primâ in regium ministerium receptione, alter de subsecuta vltiori post annorû aliquot intercapedinem promotione intelligendi sint. Verùm obstat isti Conciliationi quod expresse dicit prædictus vitæ Notgeri Scriptor Ludouici Regis, is Pij Imp. filius fuit, Archi-Capellanium esse creatum. Constat autem ex pag. seq. allegata Salisb. Metropoli sub Ludouico III Imp. Senioris Ludouici pronepote Salomonem adhuc Cancellarium fuisse, nec verisimile est, si iam tunc sub proavio Archi-Capellanus fuisset, sub hoc iterum ad inferiorem aulicæ militiæ gradum descendere sustinuisse. Quæ autem de Ludouico Secundo scribit Bruschius, non de eius nominis Imperatore, sed dicto Germaniæ Rege Pij Ludouici Imp. filio intelligenda sunt. Quatuor Imperatores, quibus post illum seruasse ab eodem narratur, fuerunt Carolus Crassus, Arnolphus, Ludouicus III & Conradus I, mortuus enim fuit post Christum 919, eo ipso quo & Imp. Conradus anno.

Salomon
Episcopus
Constant.

Pag. 203, sine. Sub hoc capite de S. Annone me dicturum pag. 129 promisi, paràm pollicitorum memor, quare strictim hic vel alieno loco eius meminisse iuuabit. Vitam eius scripsit Anonymus Religiosus Benedictinæ apud Sigebergenses familiæ, qui ingenuis tantum parentibus natus, (licet alij Comitum prosapia e Sonnenbergicâ Sueviæ Dynastarum familiâ fuisse tradiderint,) & secundum seculi dignitatem, non aded celebribus scribit. Idem Auctor de studio eius in Bambergensi celeberrimâ tum omnium inter Germanicas Scholâ deq; Scholastici obito ibidè officio, de aulicâ inter Clericos Palatii militiâ, de Coloniensi Legatione, & subsecuta statim eiusdem Ecclesiæ inthronisatione, digneque administratæ Episcopalis curæ munere pluribus commemorat; nec reticet foundationes ab illo factas trium Canonici instituti Collegiorum, totidemque nigri Ordinis, qui eo tempore vnus etiamdum in Ecclesiâ Occidentali florebat Monasteriorum. Inter illa loci amœnitatem & ditissimorum prouentuum abundantiam Sigeberga longè eminet,

S. Anno
Coloniens.
Archi-
Episcopus.

Hh 2

quam

quam etiam frequentiori, dum inter viuos adhuc ageret, incolatu celebriorem factam, sacris ossibus suis post mortem longè sacrationem fecit. Quà vixerit in aulâ Principum nostrorum gratia, auctoritate, potentiâ longum sit recensere: nam vt Henrici Nigri tempora præteream, quarti Henrici filij eius nutritius & excultor, Imperijque sub illo, vt suprà quoque dicebam, multis annis dignissimus Rector & Administrator fuit. Nec minuit Sanctissimi viri existimationem, sed potius gloriam eius auget, quod alternantibus temporum vicibus apud patrem pariter ac filium modo flagranti gratiâ floruerit, modo æmulatorum liuore prævalente amore eorum exciderit. Hoc enim commune ferè illorum fatum est, qui constantia inculpatæ vitæ & Iustitiæ intemeratæ cultu intrepido, sinceræ denique conscientiæ libertate, se non minùs superioribus, quam æqualibus conspicuos & notabiles fecerunt. Accerrimus fuit Ecclesiasticæ libertatis, nec minus Apostolicæ Sedis, pro quâ contra Imperatorem infractâ & inflexibili peruiaciâ semper stetit, propugnator & vindex. Obijt non 1064, vt Merſæus, sed vt è vetustis Baronius ait 1075. anno vigesimo primo præsulatus fui, & post mortis annum octauum & centesimum per Petrum Lunensem Episcopum & Cardinalem, Apostolicum de Latere Legatum, ossa eius leuata, seu, vt Merſæus vocat, translata fuerunt, nec reperio quid aliud de Canonizationis solemnibus.

Grimaldus
S. Galli
Abbas.

Pag. 222, lin. 12. Si ab autographis & archetypis per vitiosam descriptionem non aberrant, quæ è Ludouici Regis literis Grimaldi & Brunoldi nomina referuntur, non est quod dubitemus, duos diuersos fuisse. Ac vt maximè id deinceps dubio non careat, illud tamen certum habeo, Grimaldum, hunc fuisse S. Galli Abbatem in ordine nonum. Hunc non Ratpertus tantum in Castibus Monasterij sui cap. 8, *sæpius regalibus fuisse occupatū negotijs* scribit, sed discretis verbis Ekehardus in *vitâ Notkeri Balbuli cap. 14*, Archi-Capellanus vocat, non tamen, vt is refert, Ludouici Pij Imp. sed homonymi filij eius Germaniæ Regis, qui itidem Pij cognomen meruit, vt legere est in *Hepidanni Annalibus* ad an. 876. De Archi-Capellatu huius Abbatis etiam Ekehardus iunior testatur casuum suorum cap. 1, vterque *Canonicum Abbatem* vocat, ed quoddam habitu & professione Monachus non esset, sed in Clericali statu persisteret. Huic Grimaldo an. 872. Brunoldus successisse potuerit, qui an. 875. Argentinensibus præesse cœpit, obiitque an. 883. quem licet Guilimanus itidem fuisse dictum Grimaldum tradat, Bruschijs tamen in nomine variat, nec

Brunaldum retinet, cuius nomen, verisimile crediderim cum

Synchroni Abbatis haud multum abluente, confundi cœpisse.

IN-